Історико-політичні проблеми сучасного світу: Збірник наукових статей. – Чернівці: Чернівецький національний університет, 2024. – Т. 50. – С. 79-86
DOI: 10.31861/mhpi2024.50.79-86

Modern Historical and Political Issues: Journal in Historical & Political Sciences. – Chernivtsi: Chernivtsi National University, 2024. – Volume. 50. – pp. 79-86
DOI: 10.31861/mhpi2024.50.79-86

УДК [327.7:32.019.5](477)„2011/2021”

Томас Зоммерер[1], Галина Івасюк[2], Константін Трайш [3]

Легітимація та делегітимація ОБСЄ в українському медійному просторі

У даній статті мова йде про процес легітимації та делегітимації ОБСЄ в українському медійному просторі у 2011-2021 рр. Було зроблено спробу проаналізувати оціночні контексти згадок про ОБСЄ у вказаний період, простежити динаміку зміни довіри до організації на фоні її видимості, а також встановити причинно-наслідкові зв’язки та тенденції. Мета даної статті – дослідити динаміку легітимації та делегітимації ОБСЄ в українському медійному просторі у період війни на Донбасі, а також у довоєнні роки. Для реалізації даної мети було поставлено такі завдання: 1) простежити динаміку політизації ОБСЄ в українському медійному полі; 2) проаналізувати взаємозв’язок між процесами політизації та легітимації ОБСЄ в Україні; 3) визначити тенденції легітимації та делегітимації ОБСЄ в українському медійному просторі. Методика дослідження. Для реалізації поставлених завдань ми опираємося перш за все на методи контент-аналізу, інтент-аналізу, історичного та кількісного аналізу матеріалів ЗМІ. У результаті було досліджено динаміку (де)легітимізації ОБСЄ в українському медійному просторі впродовж 2011-2021 рр. на фоні процесу політизації цієї організації. На основі аналізу даних зроблено висновки, що процес (де)легітимізації ОБСЄ в українському медійному просторі пов’язаний в основному із її залученістю у дипломатичне врегулювання військового конфлікту на Донбасі. Водночас, окрім власне діяльності організації, важливими факторами (де)легітимізації постають і покладені на ОБСЄ сподівання і розчарування, а також зміни у системі міжнародних відносин.

Ключові слова: міжнародні організації, політизація, видимість, легітимація, делегітимація, ОБСЄ, Україна.

Thomas Sommerer[1], Halyna Ivasiuk[2], Constantin Treisch[3]

Legitimation and Delegitimation of the OSCE in the Ukrainian Media Space

This article focusses on the process of legitimation and delegitimation of the OSCE in the Ukrainian media space in 2011-2021. An attempt was made to analyze the evaluative contexts of mentions of the OSCE in the specified period, to trace the dynamics of changes in trust in the organization against the background of its visibility, and to establish cause-and-effect relationships and trends. *The purpose* of this article is to investigate the dynamics of legitimation and delegitimation of the OSCE in the Ukrainian media space during the war in Donbas, as well as in the pre-war years. To achieve this goal,

[1] Професор міжнародних організацій департаменту політики та державного управління Потсдамського університету, Німеччина.
Professor of International Organizations at the Department of Politics and Public Administration of University of Potsdam, Germany.
E-mail: thomas.sommerer@uni-potsdam.de; https://orcid.org/0009-0007-5729-140X.

[2] Кандидат політичних наук, гостьова дослідниця кафедри міжнародних організацій Потсдамського університету, Німеччина.
Doctor of political science, Guest researcher at the Chair of International Organizations of University of Potsdam, Germany.
E-mail: galynaivasiuk@gmail.com; https://orcid.org/0000-0002-7630-2481.

[3] Магістр міжнародних відносин, стажер галузевого проекту «Мир і безпека, управління ризиками стихійних лих» Німецького товариства міжнародного співробітництва, Берлін, Німеччина.
Master of Arts International Relations, Intern in the sector project “Peace and Security, Disaster Risk Management”, German Society for International Cooperation GmbH, Berlin, Germany.
E-mail: treisch.constantin@gmail.com; https://orcid.org/0009-0000-6317-4428.

© 2024 Thomas Sommerer, Halyna Ivasiuk, Constantin Treisch. Published by Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University. This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License 4.0 (CC BY 4.0).

the following *tasks* were set: 1) to trace the dynamics of politicization of the OSCE in the Ukrainian media field; 2) to analyze the relationship between the processes of politicization and legitimation of the OSCE in the Ukraine; 3) to identify trends in legitimation and delegitimation of the OSCE in the Ukrainian media space. *Research methodology.* To achieve the set objectives, we rely primarily on the methods of content analysis, intent analysis, historical and quantitative analysis of media materials. As a *result*, the dynamics of (de)legitimation of the OSCE in the Ukrainian media space during 2011-2021 against the background of the process of politicization of this organization have been investigated. Based on the data analysis, *conclusions* have been drawn that the process of (de)legitimation of the OSCE in the Ukrainian media space is mainly related to its involvement in the diplomatic settlement of the military conflict in Donbas. At the same time, in addition to the organization's own activities, important factors of (de)legitimation are also the hopes and disappointments placed on the OSCE, as well as changes in the system of international relations.

Keywords: international organizations, politicization, salience, legitimation, delegitimation, OSCE, Ukraine.

Постановка наукової проблеми та її значення. Із посиленням глобалізаційних процесів та збільшенням ролі наднаціональних інститутів можна відзначити тенденцію делегування частини суверенної влади держав міжнародним організаціям. Щоб здійснювати делеговані їм функції, міжнародні організації потребують певного ступеню довіри, а у поле досліджень міжнародних відносин потрапляє поняття легітимності міжнародних організацій. Легітимність міжнародних організацій значною мірою пов'язана із їх політизацією, оскільки саме у контексті медійного висвітлення діяльності міжнародних організацій та подальшого суспільного дискурсу відбуваються процеси формування довіри, підтримки або ж оспорювання, критики, іншими словами легітимації та делегітимації.

У медійне поле України за роки її незалежності та визначення зовнішньополітичного курсу потрапило широке коло міжнародних організацій. У нашому дослідженні ми зупинимося на прикладі легітимації та делегітимації ОБСЄ у роки війни на Донбасі, оскільки Україна є дійсним членом цієї організації, а ОБСЄ безпосередньо брала участь у пошуку політичних рішень врегулювання конфлікту, що зумовило інтенсивний сплеск політизації та присутність оціночних суджень у репортажах.

Тому видається актуальним простежити динаміку медійного відображення ОБСЄ та її діяльності у роки війни на Сході України, а також у довоєнні роки, і проаналізувати тональність оціночних суджень. Це дасть нам змогу простежити процеси легітимації та делегітимації даної організації на фоні її залученості до врегулювання кризи та підвищеної видимості у суспільстві.

Стан дослідження проблематики. У питанні легітимності міжнародних організацій та їх здатності вирішувати проблеми ключову роль відіграє політизація (Тальберг і Цюрн[4]). У нашому дослідженні ми будемо опиратися на визначення політизації як перенесення політичної проблеми в публічний дискурс (Нонгоф, Ґронау, Нульмаєр і Шнайдер[5]; Ріксен і Цангль[6]; Цюрн[7]). Поруч із зростаючою присутністю у пресі та розширенням кола зацікавлених суспільних акторів, важливою складовою політизації виступають також суперечливі дебати та поляризація дискурсу (Де Вільде[8]; Ріксен і Цангль[9]; Цюрн, Біндер та Екер-Ергард[10]; Гуттер і Ґранде[11]). Значна частина літератури розглядає оспорювання політизованої проблеми як ключовий аспект процесу політизації (Нонгоф, Ґронау, Нульмаєр і Шнайдер[12]; Цюрн[13]).

[4] Tallberg, J. and Zürn, M. (2019), „The legitimacy and legitimation of international organizations: introduction and framework", *Review of International Organizations,* Vol. 14, pp. 581-606.
[5] Nonhoff, M., Gronau, J., Nullmeier, F. und Schneider, S. (2009), „Zur Politisierung internationaler Institutionen: Der Fall G8", Zeitschrift für Internationale Beziehungen, Bd. 16 Nr. 2, S. 237-267.
[6] Rixen, T. and Zangl, B. (2013), "The politicization of international economic institutions in US public de bates", Review of International Organizations, Vol. 8, pp. 363-387.
[7] Zürn, M. (2019), "Politicization compared: at national, European, and global levels", *Journal of European Public Policy, Vol.* 26 No. 7, pp.977-995.
[8] De Wilde, P. (2011), "No Polity for Old Politics? A Framework for Analyzing the Politicization of European Integration", *Journal of European Integration,* Vol. 33 No. 5, pp.559-575.
[9] Rixen, T. and Zangl, B. (2013), Ibid.
[10] Zürn, M., Binder, M. and Ecker-Ehrhardt, M. (2012), "International authority and its politicization", *International Theory,* Vol. 4 No. 1, pp.69-106.
[11] Hutter, S. and Grande, E. (2014), "Politicizing Europe in the National Electoral Arena: A comparative Analysis of Five West European Countries, 1970–2010", *Journal of Common Market Studies,* Vol. 52 No. 5, pp.1002-1018.
[12] Nonhoff, M., Gronau, J., Nullmeier, F. und Schneider, S. (2009), Ibid.

У такий спосіб, зростаюча політизація міжнародних організацій передбачає, що суспільний дискурс зміщується у сторону багатовимірного оцінювання міжнародних організацій та їх ролі, а також формування полярних суджень позитивного чи негативного спрямування. З одного боку, це може зміцнити інституції (Де Вріс, Гобольт і Вальтер[14]; Зоммерер, Аґне, Целлі і Барт[15]), але водночас це також може стати для міжнародних організацій викликом і послабити довіру до них та їх легітимність (Де Вріс, Гобольт і Вальтер [16]; Екер-Ергард[17]). Дослідження ЄС також часто показували, що політизація може змінювати динаміку міжнародної співпраці[18], а Хуґе, Маркс, Ленц та Цека[19] стверджують, що зростання політизації гальмує поширення міжнародної влади. Актуальними проблемами залишаються зміна поляризації та тональності згадок про міжнародні організації під час кризи (див. Шмідке[20]), а також політизація організацій у країнах, які (ще) не є учасницями (див. Бексель, Йонссон та Улін[21]).

Явище легітимації міжнародних організацій недостатньо представлено в україномовних дослідженнях, що надає нашій тематиці особливої актуальності. Для доповнення теоретичних знань про вплив політизації на легітимність міжнародних організацій під час гострої суспільно-політичної кризи доцільно дослідити динаміку легітимації та делегітимації ОБСЄ в українському медійному просторі під час війни на Сході України.

Мета даної статті – дослідити динаміку легітимації та делегітимації ОБСЄ в українському медійному просторі у період війни на Донбасі, а також у довоєнні роки. Для реалізації даної мети було поставлено такі завдання: 1) простежити динаміку політизації ОБСЄ в українському медійному полі; 2) проаналізувати взаємозв'язок між процесами політизації та легітимації ОБСЄ в Україні; 3) визначити тенденції легітимації та делегітимації ОБСЄ в українському медійному просторі.

Методика дослідження. Для реалізації поставлених завдань ми опираємося перш за все на методи контент-аналізу, інтент-аналізу, історичного та кількісного аналізу матеріалів ЗМІ, присвячених тематиці ОБСЄ в українському контексті.

На першому етапі дослідження у якості джерельної бази для аналізу було обрано УНІАН (Українське Незалежне Інформаційне Агентство Новин). Незважаючи на те, що в Україні існує значна кількість ЗМІ, ми обрали УНІАН, оскільки це джерело працює з 1993 року, добре відоме широким верствам українського суспільства, а також панорамно висвітлювало діяльність ОБСЄ в Україні у досліджуваний період.

На другому етапі було визначено кількісне відображення тематики ОБСЄ в архіві УНІАН за 2011-2021 рр. Оскільки пошук по всьому текстовому корпусі давав множину випадкових результатів, несуттєвих для нашого дослідження, ми зосередилися на представленні тематики ОБСЄ у назвах статей.

На третьому етапі із текстового масиву було вилучено оціночні статті. Оскільки прямо висловлені довіра чи критичні зауваження у назвах статей траплялися досить рідко, ми застосували елементи інтент-аналізу назв та текстів статей.

На четвертому етапі ми підпорядкували оціночні статті певним категоріям. У результаті дослідження виявилося 4 категорії: пряма критика з боку українських акторів, критика з боку зовнішніх акторів (яка негативно представляє ОБСЄ в українській пресі), негативна репрезентація (прямих критичних заяв немає, але ОБСЄ фігурує як неефективна чи некомпетентна організація), позитивне представлення (ОБСЄ постає тут як компетентний та ефективний актор, який

[13] Zürn, M. (2019), Ibid.
[14] De Vries, C., Hobolt, S. and Walter, S. (2021), "Politicizing International Cooperation. The Mass Public, Political Entrepreneurs and Political Opportunity Structures", *International Organization,* Vol. 75 No. 2, pp.306-332.
[15] Sommerer, T., Agné, H., Zelli, F. and Bart, B. (2022), *Global Legitimacy Crises: Decline and Revival in Multilateral Governance,* Oxford University Press, Oxford.
[16] De Vries, C., Hobolt, S. and Walter, S. (2021), Ibid.
[17] Ecker-Ehrhardt, M. (2018), "Self-legitimation in the face of politicization: Why international organizations centralized public communication", *The Review International Organization,* Vol. 13, pp.519-546.
[18] Hooghe, L. and Marks, G. (2009), "A postfunctionalist theory of European integration: From permissive consensus to constraining dissensus", *British journal of political science,* Vol. 39 No. 1, pp.1-23.
[19] Lenz, T., Ceka, B., Hooghe, L., Marks, G. and Burilkov, A. (2023), "Discovering cooperation: Endogenous change in international organizations", *The Review of International Organizations,* Vol. 18, pp.631-666.
[20] Schmidtke, H. (2019), "Elite legitimation and delegitimation of international organizations in the media: Patterns and explanations", *The Review of International Organizations,* Vol. 14 No. 4, pp. 633-659.
[21] Bexell, M., Jöhnsson, K. and Uhlin, A. (2022), *Legitimation and Delegitimation in Global Governance: Practices, Justifications, and Audiences,* Oxford University Press, Oxford.

бере активну участь у вирішенні конфлікту). Перші три категорії вказують на критику ОБСЄ, а четверта відображає легітимаційні процеси.

На п'ятому етапі ми виокремили тенденції легітимації ОБСЄ, проаналізували їх можливе історико-політичне підґрунтя та розглянули результати нашого дослідження у контексті існуючих теоретичних напрацювань.

Перейдемо до аналізу отриманих даних.

Виклад основного матеріалу. Перш за все ми простежимо видимість ОБСЄ за 2011-2022 рр., тобто за кілька років до початку війни на Донбасі та одразу після повномасштабного вторгнення Росії.

Як показало наше дослідження (див. табл. 1), динаміка політизації ОБСЄ у значній мірі відповідає динаміці війни на Сході України. Якщо до 2014 року ОБСЄ була майже невидимою в українському медійному просторі, то з початком АТО діяльність організації почала активно висвітлюватися.

Таблиця 1.

Тональність репортажів УНІАН про ОБСЄ, 2011-2022 рр.

Рік	Загальна кількість статей	Позитив	Негатив
1-а фаза			
2011	44	4	0
2012	92	2	4
2013	50	16	2
2-а фаза			
2014	495	48	33
2015	734	24	29
2016	526	8	19
2017	505	8	15
3-я фаза			
2018	314	33	15
2019	217	14	22
2020	111	15	4
2021	111	23	4
2022	57	-	-

Можна припустити, що існує кореляція між рівнем політизації та кількістю оціночних суджень у публікаціях: чим частіше згадується ОБСЄ, тим більше оцінок повинно б зустрічатися в текстах. У наступному дослідженні ми спробуємо перевірити цю гіпотезу, простеживши динаміку легітимізації та делегітимізації ОБСЄ в українському медійному просторі, а також проаналізувати тематику та тональність згадок.

Період 2011-2021 років можна поділити на три фази відповідно до кількості згадок та динаміки легітимації.

Першу фазу (2011-2013 рр.) можна охарактеризувати як фазу «низької політизації». Характерним для цього етапу є віддаленість відносини «Україна – ОБСЄ»: ще немає досвіду безпосередньої діяльності ОБСЄ на території України, співпраця характеризується низкою спільних заходів, основною функцією ОБСЄ постає моніторинг виборчих процесів та демократії в Україні. За допомогою участі у роботі ОБСЄ Україна сподівається отримати більше місця у європейській політиці.

Тодішній опозиційний політик Віталій Кличко висловив сподівання, що Україна використає головування в ОБСЄ для повернення до Європи (УНІАН, 4 січня 2013 р.). Проте лунають і критичні голоси, наприклад, міністр закордонних справ Леонід Кожара називає деякі оцінки виборів 2012 року місією ОБСЄ політично забарвленими (УНІАН, 17 січня 2013 р.).

Якщо розглянути кількісний вимір, то у 2011-2012 роках ОБСЄ практично не викликає інтересу української преси. У 2011 році було 44 згадки про організацію, з них лише 4 – позитивно марковані (що пов'язано із заходами співпраці). У 2012 році ОБСЄ зустрічається у заголовках 92 статей, які ілюструють виборчі процеси в Україні, з них лише 6 оціночних (4 – критичні,

2 – позитивно марковані). У 2013 році загальна кількість звернень зменшується до 50, проте кількість оціночних прикладів сягає 18, що пов'язано з головуванням України в ОБСЄ та покладеними на це сподіваннями. Позитивні та навіть трохи ейфорійні конотації можна помітити в 16 прикладах, тоді як критика присутня у 2 статтях.

Другу фазу (2014-2017 рр.) у висвітленні тематики ОБСЄ можна охарактеризувати як період «високої видимості». На цей період припадає основний інтерес до теми ОБСЄ, адже 2014 рік позначений в українському суспільстві такими переломними подіями, як Майдан, Революція Гідності, війна на Донбасі та АТО. Тематика медійних повідомлень була позначена пошуком можливих міжнародних рішень, таких як Мінська угода, формула Штайнмаєра, пропозиції щодо миротворчої місії ООН і озброєної місії ОБСЄ.

Ці процеси отримали відповідь і в діяльності ОБСЄ: з початком конфлікту була направлена Спеціальна Моніторингова Місія (СММ) ОБСЄ. Закономірно, діяльність СММ ОБСЄ спричинила значний медійний резонанс. У міру розвитку конфлікту місія набула не лише моніторингової функції, а й функції збереження Мінських угод, що знову ж таки призвело до збільшення кількості медійних повідомлень.

Кількість згадок про ОБСЄ в УНІАН у 2014 році зросла майже вдесятеро (495 проти 50 минулого року), серед яких 33 статті є критичними, а 48 – позитивними. Варто також зазначити, що пряма критика зустрічається лише в 12 повідомленнях (8 – з української сторони та 4 – з боку зовнішніх гравців). У 21 випадку критичне ставлення приховане в контексті. Позитивна репрезентація більш виражена, але до цієї категорії ми також включаємо повідомлення про вигідні для України кроки щодо вирішення конфлікту, які могли б викликати позитивне сприйняття організації населенням. Варто також зазначити, що позитивна репрезентація частіше зустрічається на ранніх етапах діяльності місії, а у міру розвитку ситуації спостерігається все більше критичних оцінок.

Починаючи з 2014 року процеси легітимації та делегітимації ОБСЄ в українському медійному просторі були майже повністю пов'язані із пошуком врегулювання на Сході України. Довіра була зумовлена здебільшого надією на розв'язання дипломатичним шляхом у рамках міжнародного співтовариства, а критика – сумнівами у дієздатності організації та інформаційними приводами щодо формальних та неформальних зв'язків співробітників ОБСЄ з Росією.

У 2015 році кількість звернень досягає максимуму за досліджуваний період – 734 статей, хоча кількість оціночних повідомлень зменшується до 53. Варто зазначити, що рівень критики знаходиться на порівняно тому ж рівні (29 повідомлень), натомість кількість статей, які вказують на довіру, падає вдвічі – до 24 звернень. У такий спосіб процеси легітимації та оспорювання ОБСЄ в Україні постають збалансованими з невеликою критичною тенденцією.

З 2016 року тенденція політизації ОБСЄ дещо знизилася, кількість оціночних статей суттєво скоротилася, критика вдвічі сильніше виражена, ніж легітимація, а більшість згадок пов'язані зі звітністю СММ по ситуації в зоні АТО. На 526 звернень припадає 19 критичних і 8 легітимуючих статей. У 2017 році тенденція залишається стабільною: серед 505 статей знаходимо 15 критичних і 8 легітимуючих.

Можна припустити, що криза дійшла до стадії плато, що призвело до часткового звикання, розчарування і втрати очікувань. На цьому етапі ставиться під сумнів потенціал впливу ОБСЄ на вирішення конфлікту. У медійному просторі обговорювалася нова миротворча формула, яку запропонував наприкінці 2015 року Франк Вальтер Штайнмаєр. Однак ця пропозиція була критично сприйнята українськими політиками (а також ЗМІ), оскільки вона базувалася на припущенні, що Україна має вирішувати конфлікт з бойовиками, які отримували в такому випадку легітимність у переговорних процесах, а військовий вплив Росії залишився недооціненим.

Делегітимацію ОБСЄ у контексті вищезгаданих процесів можна простежити на прикладі негативних згадок у текстах УНІАН про те, що Рада міністрів ОБСЄ не ухвалила заяву щодо України. Тодішній голова ОБСЄ, міністр закордонних справ Швейцарії Дідьє Буркгальтер заявив, що організація не досягла консенсусу щодо проекту декларації по кризі в Україні та навколо неї (УНІАН, 4 грудня 2014 р.). Окрім бездіяльності та безсилля організації, український уряд значною мірою критикував слабкість моніторингової місії. Так описує СММ ОБСЄ радник президента Петра Порошенка Ігор Смешко, назвавши її марною та закликавши залучати міжнародну спільноту (УНІАН, 19 листопада 2014), а міністр оборони Андрій Таран розкритикував небажання місії ОБСЄ перевірити приховану зброю бойовиків (УНІАН, 16 липня 2015). Також окремих спостерігачів ОБСЄ звинувачували у близькості до російських спецслужб. Член Комі-

тету з питань національної безпеки і оборони Андрій Тетерук повідомив, що невдовзі після відвідин українських позицій спостерігачами ОБСЄ ці позиції були обстріляні (УНІАН, 15 квітня 2015).

Опитування також свідчать про несхвалення населенням роботи ОБСЄ на Донбасі. Згідно з опитуванням, 46,9% респондентів висловили більш-менш негативну оцінку діяльності місії ОБСЄ (УНІАН, 1 березня 2016 р.). Зовнішні гравці, такі як уряд США (УНІАН, 23 березня 2016 р.), а також самі представники ОБСЄ, негативно відгукуються про місію. У повідомленні УНІАН від 9 грудня 2016 року процитовано генерального секретаря ОБСЄ Ламберто Заньєра про те, що ОБСЄ розділена, і ця розбіжність є глибокою.

Легітимуючими були заяви українських урядовців, які висловлювали сподівання, що ОБСЄ врегулює конфлікт дипломатичним шляхом. Наприклад, у заяві МЗС підкреслюється, що український уряд довіряє ОБСЄ (УНІАН, 11 листопада 2014 р.). Зокрема, Парламентська асамблея ОБСЄ неодноразово згадується позитивно – наприклад, у контексті ухвалення резолюції про засудження російської агресії в Україні (УНІАН, 7 серпня 2015 р.).

Що стосується позитивних оцінок зовнішніх акторів, то вдалим прикладом може послужити заява міністра закордонних справ Німеччини Штайнмаєра. Він підкреслив потенціал ОБСЄ для участі у врегулюванні українсько-російського конфлікту, назвавши її одною з небагатьох інституцій, в якій представлені і Схід, і Захід (УНІАН, 5 грудня 2015 р.).

Третю фазу (2018-2021 рр.) можна охарактеризувати як «зниження значення». У цей період тенденція до спадання політизації ОБСЄ з кожним роком стає все більш очевидною. Примітно, що пропорційна частка оціночних статей знову зростає, а до назв статей повертається обнадійлива тематика (за винятком 2019 року). У 2018 році вже чітко спостерігаємо тенденцію до зниження політизації – з'являється лише 314 статей на тему ОБСЄ, 48 з них містять оціночний аспект, 15 – критику та 33 – схвалення.

Спробуємо з'ясувати, що спричинило ці процеси. Контент-аналіз статей та історичний аналіз року приводять нас до наступних спостережень. Перш за все, 2018 рік став переломним у внутрішній політиці України та Росії. Цього року в Росії відбулися президентські вибори, водночас в Україні завершувався президентський термін Петра Порошенка, що стимулювало до демонстрації пошуку рішень. Хоча про нових, реалістичних кандидатів на пост президента Росії не йшлося, ОБСЄ взяла участь у виборчому процесі у якості спостерігача, що мало свій медійний резонанс. Слід підкреслити, що досить несподівано (через вбивство Олександра Захарченка) та всупереч Мінським угодам у цьому ж році відбулися і вибори в Донецьку.

У 2018 році можна відзначити поворот української стратегії: на початку року, а саме навесні, було прийнято рішення про офіційне завершення АТО. Натомість розпочалася Операція Об'єднаних Сил, яка фактично означала передачу управління від Служби безпеки Міністерству оборони. Можна також припустити, що актуалізація дискусії про миротворчу місію ООН чи озброєну місію ООН для захисту СММ ОБСЄ відбулася у певній мірі через вибори в обох державах. Проте спільне рішення у цих питаннях не було знайдено.

У цьому ж році, за головування Італії, ОБСЄ зробила ряд кроків для звільнення українських заручників і прийняла проукраїнські резолюції, що відображає серія статей УНІАН. На початку року Федеріка Могеріні заявила, що СММ ОБСЄ в Україні повинна мати повний доступ до всієї території України (включно з українсько-російським кордоном). Наприкінці року висвітлювалися ідеї щодо розширення місії ОБСЄ до Криму та Азовського моря, що врешті-решт виявились неможливим.

У 2019 році кількість згадок ОБСЄ скоротилася до 217, з них 36 виявилися оціночними. Критичне сприйняття зустрічається у 22 статтях, тоді як довіра – у 14, що свідчить про невелику критичну тенденцію. Цю тенденцію можна пов'язати із позицією та діяльністю ОБСЄ щодо виборів в Україні та окупованому Криму. Також у 2019 році було підписано «формула Штайнмаєра».

Станом на 2020 рік тенденція політизації ОБСЄ вже помітно зменшується. Кількість згадок ОБСЄ у 2020 році вдвічі менша, ніж торік, і становить 111 звернень, серед них зустрічається 19 оціночних статей, а саме 4 критичних і 15 схвальних. Поворот тенденції у бік довіри, який можна буде спостерігати і наступного року, ми схильні пояснити поновленням спроби дипломатичного вирішення, яке передувало ескалації конфлікту. У 2021 році тренд ОБСЄ залишається майже стабільним зі слабким зростанням довіри: 111 згадок, 4 з яких критичні, а 23 вказують на довіру. У 2022, із завершенням спостережної місії ОБСЄ та початком повномасштабної вій-

ни, тренд політизації ОБСЄ стрімко спадає – до 57 згадок (що відповідає рівню політизації 2013 року).

Якщо розглядати детальніше оціночні судження, то на цьому етапі знову проявляється критика щодо місії ОБСЄ та її надмірної близькості до Росії. Наприклад, у МЗС України відреагували на інформацію про передачу секретних даних російським спецслужбам (УНІАН, 19 липня 2018 р.). Прозвучала також критика таємних контактів координатора ОБСЄ з радниками президента Росії (УНІАН, 14 лютого 2018 р.).

Негативні коментарі зовнішніх акторів також були включені до звітів УНІАН, хоча вони стали менш частотними. Прикладом цього є заклик заступника Держсекретаря США до ОБСЄ подвоїти свої зусилля у відповідь на російську агресію в Україні (УНІАН, 6 грудня 2018 р.). Критика ОБСЄ в міжнародних ЗМІ також згадується у повідомленнях УНІАН. До прикладу, було процитовано журнал «Der Spiegel», у якому критикують внутрішній хаос, що завадив ОБСЄ впоратися з кризою (УНІАН, 27 липня 2020 р.). У статті процитовано тодішнього генерального секретаря ОБСЄ Томаса Гремінгера, який визнає, що ОБСЄ певний час характеризується непримиренними розбіжностями в поглядах і відсутністю бажання співпрацювати. Гремінгер зазначив, що на щотижневих засіданнях Постійної ради з питань України в ОБСЄ спостерігалася дуже поляризована динаміка, але не тільки там (УНІАН, 27 липня 2020 р.).

Збільшення позитивних відгуків про ОБСЄ на цьому етапі частково пов’язане з дискусією про новий і більш сильний мандат ОБСЄ (УНІАН, 6 грудня 2018 р.). Новообраний президент Зеленський наголосив на важливості гуманітарної місії ОБСЄ та сподівався на її посилення (УНІАН, 20 січня 2020 р.; УНІАН, 19 січня 2021 р.). Надію на позитивну роль ОБСЄ висловила також Верховна представниця ЄС із закордонних справ і політики безпеки Федеріка Могеріні (УНІАН, 11 березня 2018 р.). Подальша позитивна оцінка ОБСЄ пов’язана з активізацією різноманітних заходів організації, як-от скликання позачергової сесії через незаконні вибори у ОРДЛО (УНІАН, 12 листопада 2018 р.). Парламентська асамблея ОБСЄ також згадується позитивно щодо ухваленої резолюції проти «Північного потоку-2» і «Турецького потоку» (УНІАН, 7 липня 2019 р.).

Висновки. У нашому дослідженні ми розглянули процеси легітимації та делегітимації міжнародних організацій в українському медійному просторі на прикладі ОБСЄ. У роки війни на Донбасі ОБСЄ була помітно політизована в українському суспільстві, оскільки брала участь у спробах дипломатичного розв’язання конфлікту. Нашим завданням було прослідкувати динаміку легітимації та делегітимації цієї організації на фоні її політизації.

1. Аналіз політизації ОБСЄ за 2011-2022 рр. показує, що пік видимості організації у медійному просторі припадає саме на період АТО та Операції Об’єднаних Сил, оскільки діяльність організації було спрямовано на спостереження, контроль за виконанням Мінських домовленостей та пошук дипломатичних рішень. Після припинення повноважень Спеціальної моніторингової місії ОБСЄ у 2021 році та початку повномасштабної війни політизація ОБСЄ в українському медійному просторі стрімко спадає.

2. Як показало наше дослідження, можна спостерігати певну кореляцію між ступенем політизації та частотністю оціночних формулювань у згадках. Проте цей зв’язок простежується не на всьому досліджуваному проміжку часу, що дозволяє нам зробити припущення про знакові та стереотипні роки у співпраці між Україною та ОБСЄ. До прикладу, у 2013 році частотність позитивно маркованих згадок ОБСЄ була досить високою на фоні не надто великої кількості репортажів, що можна легко пояснити оптимістичними сподіваннями на політичні дивіденди від головування України в ОБСЄ. Натомість у попередньому 2012 році на помітно більшу кількість згадок зустрічається лиш декілька оціночних, а більшість репортажів пов’язана із моніторингом ОБСЄ виборів в Україні. Схожу тенденцію можна спостерігати напротязі 2016-2017 рр., коли процеси легітимації та делегітимації не були настільки чітко вираженими у порівнянні з високим ступенем політизації. Це можна пояснити тим, що війна на Донбасі та присутність ОБСЄ почали викликати певне звикання, а більшість звітів були пов’язані із діяльністю моніторингової місії ОБСЄ. Натомість 2018 рік ознаменувався кількома виборчими процесами та пошуком нових рішень конфлікту, що призвело до більш інтенсивних оціночних суджень.

3. За результатами проведеного дослідження можна припустити, що процеси політизації та (де)легітимації ОБСЄ в Україні пов’язані як з діяльністю цієї організації у врегулюванні конфлікту, так і з динамікою внутрішньо- та зовнішньополітичного контексту. Переговорний процес навколо врегулювання військового конфлікту, участь у цьому процесі ОБСЄ, очікування та ро-

зчарування українських політиків і суспільства знаходять своє вираження у відображенні ОБСЄ українською пресою. Варто зазначити, що оцінка ОБСЄ та ефективності її роботи не завжди залежала лише від діяльності ОБСЄ, а й від уявлень української сторони про те, що ця організація повинна чи може зробити. Таким чином, поруч із авторитетом організації та її залученістю у вирішення проблеми аспект очікувань та розчарувань постає вагомим фактором (де)легітимаційних процесів.

Водночас процеси легітимації та делегітимації ОБСЄ в українському медійному просторі можна розглядати і як відображення трансформацій міжнародної системи. З цієї точки зору, як криза легітимності ОБСЄ, так і її недостатня ефективність у врегулюванні військового конфлікту на Сході України, сигналізували про провал існуючого міжнародного консенсусу та майбутню реструктуризацію глобального середовища.

У перспективі доцільно більш детально дослідити динаміку сприйняття ОБСЄ широкими верствами українського населення, наслідки політизації ОБСЄ для внутрішньої та зовнішньої політики України, а також розширити хронологічні рамки дослідження за рахунок останніх років. Також актуально провести аналогічні дослідження політизації та легітимації інших релевантних для України міжнародних організацій.

References

1. Bexell, M., Jöhnsson, K. and Uhlin, A. (2022), *Legitimation and Delegitimation in Global Governance: Practices, Justifications, and Audiences*, Oxford University Press, Oxford.
2. De Vries, C., Hobolt, S. and Walter, S. (2021), "Politicizing International Cooperation. The Mass Public, Political Entrepreneurs and Political Opportunity Structures", *International Organization*, Vol. 75 No. 2, pp.306-332.
3. De Wilde, P. (2011), "No Polity for Old Politics? A Framework for Analyzing the Politicization of European Integration", *Journal of European Integration,* Vol. 33 No. 5, pp.559-575.
4. Ecker-Ehrhardt, M. (2018), "Self-legitimation in the face of politicization: Why international organizations centralized public communication", *The Review International Organization*, Vol. 13, pp.519-546.
5. Hooghe, L. and Marks, G. (2009), "A postfunctionalist theory of European integration: From permissive consensus to constraining dissensus", *British journal of political science*, Vol. 39 No. 1, pp.1-23.
6. Hutter, S. and Grande, E. (2014), "Politicizing Europe in the National Electoral Arena: A comparative Analysis of Five West European Countries, 1970–2010", *Journal of Common Market Studies*, Vol. 52 No. 5, pp.1002-1018.
7. Lenz, T., Ceka, B., Hooghe, L., Marks, G. and Burilkov, A. (2023), "Discovering cooperation: Endogenous change in international organizations", *The Review of International Organizations*, Vol. 18, pp.631-666.
8. Nonhoff, M., Gronau, J., Nullmeier, F. und Schneider, S. (2009), „Zur Politisierung internationaler Institutionen: Der Fall G8", *Zeitschrift für Internationale Beziehungen*, Bd. 16 Nr. 2, s.237-267.
9. Rixen, T. and Zangl, B. (2013), "The politicization of international economic institutions in US public debates", *Review of International Organizations*, Vol. 8, pp.363-387.
10. Schmidtke, H. (2019), "Elite legitimation and delegitimation of international organizations in the media: Patterns and explanations", *The Review of International Organizations,* Vol. 14 No. 4, pp. 633-659.
11. Sommerer, T., Agné, H., Zelli, F. and Bart, B. (2022), *Global Legitimacy Crises: Decline and Revival in Multilateral Governance*, Oxford University Press, Oxford.
12. Tallberg, J. und Zürn, M. (2019), „The legitimacy and legitimation of international organizations: introduction and framework", *Review of International Organizations,* Vol. 14, pp. 581-606.
13. Zürn, M. (2019), "Politicization compared: at national, European, and global levels", *Journal of European Public Policy, Vol.* 26 No. 7, pp.977-995.
14. Zürn, M., Binder, M. and Ecker-Ehrhardt, M. (2012), "International authority and its politicization", *International Theory,* Vol. 4 No. 1, pp.69-106.